

TERZIJDE

SILVIU PURCARETES "THE TEMPEST": EEN CEREBRAAL MASKERSPEL

De produktie van *De Storm* door de Koninklijke Vlaamse Schouwburg te Brussel in de regie van Franz Marijnen dankte haar succes wellicht vooral aan haar interpretatieve discretie en functioneel gebruik van spektakel en magie (cf. Documenta XIV (1996), nr. 1). Functionaliteit en discretie waren veel minder kenmerkend voor de produktie van *The Tempest* door Nottingham Playhouse en Theatr Clwyd, geregisseerd door de Roemeen Silviu Purcarete. In Vlaanderen was deze produktie geprogrammeerd door De Singel te Antwerpen. Purcaretes nogal statische encensering roept vaak sterke, surrealistisch gekleurde beelden op, maar dreigt af en toe een plaatjesboek te worden. Ondanks de soms fascinerende beelden komt het geheel vrij koud en cerebraal over.

Meer nog dan bij Shakespeare of in de K.V.S.-produktie is Prospero hier niet alleen de centrale figuur maar zelfs het onderwerp. Hij is vrijwel constant aanwezig op de scène, zodat het duidelijk is dat hij het hele gebeuren redigeert. De hele voorstelling werkt met een eenvoudig platform waarin zich een draaiend cirkelvlak bevindt dat misschien eingszins het eiland kan suggereren. Het maakt echter vooral duidelijk dat binnen deze magische cirkel de personages onder de betovering van Prospero's wereld staan. Dat het Purcarete wel degelijk om het drama van Prospero zelf te doen is blijkt schitterend in het gedeelte van de slotscène waarin de magiër geconfronteerd wordt met de schuldigen Antonio, Sebastian en Alonso. Enigszins als clown gegrimmeerd kijkt Prospero de hele tijd in een spiegel: een beeld van zelf-onderzoek. Misschien speelt alles zich af in de geest van Prospero. Is het daarom dat Purcarete de storm aan het begin van het stuk gewoon schrap? Zijn voorstelling begint dus met het relaas van Prospero tot zijn dochter. Dit lijkt mij hoe dan ook een niet te rechtvaardigen ingreep. Want de storm heeft op de eerste plaats een symbolische betekenis: hij is een concrete, theatrale uitdrukking van de verstoorde orde en van het drama van de machtsstrijd dat nu tot een oplossing zal worden gebracht.

Hoezeer de produktie zich ook op Prospero zelf concentreert, toch slaagt ze er nooit in zijn innerlijk drama ook voelbaar te maken. Wanneer Prospero bij de piloog op de vloer ligt en zijn wanhoop uitschreeuwt, slaat dit beeld dan ook niet echt aan. Het is symptomatisch voor de ganse voorstelling.

Ook het feit dat Ariël de stem van Prospero krijgt, wijst er op dat Purcarete het hele drama in de geest van de hoofdfiguur situeert. Ariël wordt heel aardig voorgesteld door een zevental achttiende-eeuws aandoende gestalten met pruiken en maskers. Zij vormen een strijkersensemble en stellen de geesten van het eiland voor. Caliban is een veeleer gewone, lichtjes groteske figuur. De acteur die deze rol speelt, Gheorghe Ilie, is de enige Roemeen in het gezelschap. Dat geeft hem een passend exotisch tintje. Jammer genoeg is hij echter vaak ook onverststaanbaar. Zijn Caliban is helemaal geen monster of wild dier. Deze zeer "menselijke" voorstelling - hij is alleen maar wat zwaarlijvig, kaal en naakt, op een soort lendendoek na - is wellicht nodig om Purcaretes interpreterend slotbeeld aanvaardbaar te maken. Nadat Prospero afscheid genomen heeft van zijn toverkunst en van het eiland, zien we Caliban, met de rug naar het publiek, viool spelen : hij neemt het eiland én de kunst van zijn meester over.

Voor het creëren van de magie wordt in deze produktie veelvuldig en op interessante wijze gebruik gemaakt van muziek gecomponeerd door Vasile Sirie. Zij klinkt vaak etherisch, geheimzinnig, maar dreigt soms eentonig te worden. De muziek is echter ook aanwezig als symbool : ik wees reeds op de originele voorstelling van Ariël en de geesten als strijkersensemble. Een mooi en treffend

"The Tempest" door Nottingham Playhouse (Foto: Hugo Glendinning)

beeld krijgen we wanneer Prospero op het einde de lege partituurhouders omver stoot : de magiër verzaakt nu immers aan zijn kunst.

Ook in het gesprek waarin Antonio en Sebastian het complot tegen Alonso beramen (II, 1), staan beiden voor een partituurhouder, waarbij zij, eens zij besluiten hun geweten het zwijgen op te leggen, de partituur verrassend in brand steken. Dit effect hoort echter bij de categorie van truuks die mijns inziens geen meerwaarde opleveren en veeleer gratis zijn. Zo komt Caliban in II, 2 op met een reusachtig menselijk skelet op de rug. Als toeschouwer kan je wel een verklaring verzinnen. We zien Caliban hier als onderworpen aan Prospero's waanidee van ijdele, irreële macht over het vergankelijke bestaan. Maar dit is niet wat je ervaart bij dit plaatje. Het beeld komt overigens verrassend terug wanneer de toeschouwers, nadat zij een tijdlang alleen het gordijn hebben gezien waarachter zich de masque afspeelt, toch een glimp opvangen. Het skelet neemt daarin blijkbaar een prominente plaats in. Ook hier wordt het stuk toch iets te veel geweld aangedaan. Want het maskerspel met de aanwezigheid van Juno en Ceres, is precies een demonstratie van de krachten van liefde, leven en vruchtbaarheid.

Het hele gebeuren lijkt zorgvuldig geënceneerd. Met de zeven Ariëls en de groep van de edelen worden dan ook zeer statische opstellingen gemaakt, zodat de opvoering zelf de allure van een plechtige masque krijgt.

Jozef DE VOS

The Tempest door Nottingham Playhouse en Theatr Clwyd Company in samenwerking met Hebbel Theater, Berlijn. Regie : Silviu Purcarete; scenografie : José Manuel Melo. De produktie was te gast in De Singel te Antwerpen van 23 tot 25 februari 1996.